

ZAGADNIENIE PRAWNE

W sprawie o zwolnienie od kosztów notarialnych na wniosek notariusza o wypłatę wynagrodzenia za dokonanie czynności notarialnej na skutek zażalenia notariusza na postanowienie Sądu Rejonowego z dnia 23 września 2013 r.

Czy należy podwyższyć o stawkę podatku od towarów i usług wynagrodzenie w wysokości maksymalnej stawki taksy notarialnej, przyznawane notariuszowi od Skarbu Państwa, na podstawie art. 6 § 4 ustawy z dnia 14 lutego 1991 roku – Prawo o notariacie (t.j. Dz.U. z 2008, Nr 189, poz. 1158 ze zm.)?

UZASADNIENIE

Zaskarżonym Postanowieniem z dnia 23 września 2013 roku, Sąd Rejonowy w S., przyznał notariuszowi M. O. od Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w S. wynagrodzenie w kwocie 550 zł za sporządzenie dnia 26 czerwca 2013r. umowy ustanowienia odrębnej własności lokalu mieszkalnego położonego w S. przy ul. [...] i przeniesienia jego własności w celu wykonania wyroku Sądu Okręgowego w S. z dnia 13 października 2009 r. W punkcie II Sąd oddalił wniosek notariusza co do kwoty 126 złotych 50 groszy stanowiącej doliczony podatek VAT.

Sąd I instancji wskazał, iż stroną umowy sporządzonej przez Notariusza była G. P., która postanowieniem z dnia 16 kwietnia 2013r. w tym postępowaniu została zwolniona w całości od kosztów notarialnych za dokonanie powyższej czynności. Zgodnie z art. 6 § 4 ustawy z dnia 14 lutego 1991 roku Prawo o notariacie za stronę zwolnioną od ponoszenia wynagrodzenia za dokonaną czynność notarialną wynagrodzenie ponosi Skarb Państwa, które przyznaje notariuszowi, na jego wniosek Sąd, który wyznaczył notariusza, na podstawie taksy notarialnej. w wysokości określonej na podstawie umowy ze stronami, nie wyższej jednak niż stawki maksymalne taksy notarialnej właściwe dla danej czynności (art. 5 w/w

ustawy). Z uwagi na treść tego przepisu Sąd pierwszej instancji uznał, że Notariuszowi sporządzającemu umowę należy się od Skarbu Państwa wynagrodzenie w wysokości 550 złotych. Na zasądzona kwotę składają się: 400 złotych taksy notarialnej za czynność i 150 złotych taksy notarialnej za wypisy. Wysokość wynagrodzenia w tym zakresie jest zgodna z obowiązującymi stawkami, określonymi w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 czerwca 2004r.

Sąd wyjaśnił, iż nie znalazł jednak podstawy prawnej do przyznania Notariuszowi kwoty 126 złotych 50 groszy, która stanowi 23-procentowy podatek od towarów i usług. Z literalnego brzmienia powołanego powyżej przepisu Sąd wywiódł, że Skarb Państwa ponosi jedynie wynagrodzenie. W pojęciu zaś wynagrodzenia nie mieści się naliczony podatek od usługi notarialnej. Sąd wzmacniając swoją argumentację wskazał, że w sytuacji gdy przyznawane od Skarbu Państwa wynagrodzenie ma być podwyższone o kwotę podatku od towarów i usług, to przepisy wprost nakazują dokonać takiej czynności. Sąd przywołał tu art. 10 ust. 2a Dekretu z dnia 26 października 1950 r. o należności świadków, biegłych i stron w postępowaniu sądowym, § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu czy też § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu. W ustawie zaś prawo o notariacie nie ma podobnej regulacji, a zatem nie ma możliwości podwyższenia wynagrodzenia notariusza o podatek od towarów i usług.

Na powyższe postanowienie Notariusz M. O. złożyła zażalenie, którym zaskarżyła punkt II postanowienia, wniosła o jego zmianę, poprzez przyznanie na jej rzecz wynagrodzenia w pełnym zakresie.

Skarżąca zarzuciła postanowieniu naruszenie prawa materialnego, art. 6 § 4 ustawy Prawo o notariacie oraz art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej poprzez nieprzyznanie wynagrodzenia notariusza w należnej wysokości wbrew dokonanej przez ten sam Sąd wykładni postanowienia o zwolnieniu od kosztów sądowych.

W uzasadnieniu skarżąca powołała się art. 6 § 4 ustawy Prawo o notariacie, z którego zdaniem skarżącej wynika obowiązek Sądu przyznania notariuszowi

wynagrodzenia w pełnej wysokości, objętej zwolnieniem, a więc również z podatkiem od towarów i usług, któremu podlega usługa notarialna z godnie z art. 146 a pkt 1 w zw. z art. 41 ust. 1 oraz art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 11 marca 2004r. o podatku od towarów i usług (t.j. z 2011r. Nr 177, poz. 1054 ze zm.). Skarżąca wskazała również na treść postanowienia z dnia 29 lipca 2013r., którym Sąd dokonał wykładni postanowienia z dnia 16 kwietnia 2013r. o zwolnieniu G. P. od ponoszenia wynagrodzenia notariusza. Postanowieniem tym Sąd wyjaśnił, że G. P. nie ma obowiązku zapłacenia notariuszowi ani wynagrodzenia, ani podatku od towaru i usług. Skoro G. P. nie miała obowiązku zapłacić podatku to obowiązek ten obciąża Sąd.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Rozpoznając zażalenie notariusza Sąd Odwoławczy doszedł do przekonania, iż w niniejszej sprawie występuje zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, co uzasadnia przedstawienie go do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu, w trybie art. 390 § 1 k.p.c.

Wątpliwość dotyczy wykładni art. 6 § 4, w zw. z art. 5 § 1 i 3 ustawy z dnia 14 lutego 1991 roku - Prawo o notariacie (t.j. Dz.U. z 2008, Nr 189, poz. 1158 ze zm.).

Pierwszy z tych przepisów głosi, że za stronę zwolnioną od ponoszenia wynagrodzenia za dokonaną czynność notarialną wynagrodzenie ponosi Skarb Państwa. Wynagrodzenie przyznaje notariuszowi, na jego wniosek, sąd, który wyznaczył notariusza, na podstawie taksy, o której mowa w art. 5. Zgodnie natomiast z art. 5 § 1 ustawy notariuszowi za dokonanie czynności notarialnych przysługuje wynagrodzenie określone na podstawie umowy ze stronami czynności, nie wyższe niż maksymalne stawki taksy notarialnej właściwe dla danej czynności. Wedle wreszcie art. 5 § 3 Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw instytucji finansowych, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Notarialnej, określili, w drodze rozporządzenia, maksymalne stawki taksy notarialnej za czynności notarialne, o których mowa w § 1, oraz maksymalne kwoty, o które może być zwiększone wynagrodzenie za dokonanie czynności notarialnych poza kancelarią notarialną, mając na względzie wartość przedmiotu i rodzaj czynności notarialnej, stopień jej zawichości, nakład pracy notariusza, czas przeznaczony na dokonanie czynności oraz interes społeczny gwarantujący należyty dostęp do

czynności notarialnych w obrocie cywilnoprawnym, a także uwzględniając, że maksymalna stawka za czynność notarialną nie może przekroczyć sześciokrotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poprzednim roku, ogłaszanego do celów emerytalnych w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski" przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, stosowanego poczynając od drugiego kwartału każdego roku przez okres jednego roku.

I tak możliwa jest wykładnia wymienionych norm prawnych poprzez przyjęcie, że wynagrodzenie notariusza przyznawane przez Sąd winno odpowiadać maksymalnej stawce taksy notarialnej, odpowiadającej danemu rodzajowi czynności notarialnej, bez powiększania jej o kwotę podatku od towarów i usług – jak to przyjął Sąd I instancji. Funkcjonuje również inna wykładnia prowadząca do przyjęcia, iż owa maksymalna stawka winna zostać w takim przypadku powiększona o podatek od towarów i usług – jak tego chce skarżąca.

Jako argument mogący przemawiać za pierwszym z opisanych powyżej kierunków wykładni wskazać należy, że maksymalna stawka taksy notarialnej ma charakter ceny urzędowej, regulowanej przez ustawę z dnia 5 lipca 2001 roku o cenach. W takim przypadku zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 1, w zw. z art. 3 ust. 1 pkt 7 i art. 3 ust. 2 pkt 1 tej ustawy koniecznym byłoby uznanie, że w cenie takiej uwzględnia się podatek od towarów i usług oraz podatek akcyzowy, jeżeli na podstawie odrębnych przepisów sprzedaż towaru (usługi) podlega obciążeniu podatkiem od towarów i usług oraz podatkiem akcyzowym.

Podkreślenia jednakowoż wymaga, że w piśmiennictwie (vide: Trajan Szuladziński, Taksa Notarialna a VAT, Nowy Przegląd Notarialny 2007/1/85) zapatrywanie takowe zostało poddane krytyce, z przywołaniem następującej argumentacji: Po pierwsze zwrócono uwagę, że ustawą o cenach uprawnienie do ustalania cen urzędowych, mających charakter cen maksymalnych, zostało przekazane Radzie Ministrów, która może w drodze rozporządzenia określić wykaz towarów lub usług, na które ustala się ceny urzędowe i marże handlowe urzędowe. Poza tym ceny urzędowe są przewidziane jedynie na produkty lecznicze i wyroby medyczne. Rady gmin mogą natomiast ustalać ceny urzędowe za usługi przewozowe transportu zbiorowego oraz za przewozy taksówkami na terenie gminy. Ponieważ Rada Ministrów nie skorzystała ze swojego uprawnienia i nie wprowadziła cen urzędowych, katalog cen urzędowych jest ograniczony jedynie do powyższych

przypadków wskazanych w ustawie o cenach. Następnie podniesionym zostało, że taksa notarialna nie może być uznana za cenę maksymalną również ze względu na jej regulację w ustawie z dnia 14 lutego 1991 roku Prawo o notariacie, gdzie unormowanie art. 5 § 1 oznacza to, że ustawa o notariacie reguluje maksymalną wysokość wynagrodzenia przysługującą notariuszowi, które nie jest tożsame z ceną. W konsekwencji należałoby, więc uznać, że notariusz ustalając stawkę za czynność notarialną, powinien ją powiększyć o należny podatek VAT i to nie tylko w przypadku gdy ustalone wynagrodzenie notariusza jest niższe niż wartość maksymalna, ale również w przypadku, gdy jest to taksa maksymalna.

Dalej autor publikacji stwierdził, że nawet przy uwzględnieniu brzmienia innych ustaw korporacyjnych i przepisów wykonawczych regulujących zasady wynagradzania za czynności notarialne, adwokackie czy radców prawnych, nie zachodziła konieczność określenia przez ustawodawcę, że maksymalne wynagrodzenie może być powiększone o należny VAT. Na poparcie tej tezy wskazał, że przepisy ustawy o cenach w związku z przepisami ustawy o notariacie i przepisami wykonawczymi do niej, jednoznacznie rozgraniczają takse maksymalną za czynności notarialne od ceny maksymalnej, Strony umowy mają tym samym prawo określenia, czy ustalona cena obejmuje VAT, czy też powinien być on doliczany do ceny. Jedynie w odniesieniu do opłaty za czynności adwokackie i radców prawnych wyraźnie ustalono, że są one wartościami netto. Dotyczy to jednak tylko spraw sądowych, w których strona korzysta z pomocy prawnej udzielonej przez adwokata lub radcę prawnego ustanowionego z urzędu. Sąd podwyższa opłatę o stawkę podatku od towarów i usług przewidzianą dla tego rodzaju czynności w przepisach o podatku od towarów i usług obowiązującą w dniu orzekania o tych opłatach.

Na koniec dodał, że w sprawach wynagrodzenia za czynności adwokata czy radcy prawnego nie ustanowionego z urzędu, od woli stron zależy, czy do ceny będzie doliczany VAT, czy też będzie się w niej zawierał. Ponieważ notariusz działa ze skutkiem dla strony, ale nie na koszt sądu czy urzędu, lecz to sama strona ponosi koszty czynności notarialnych, prawodawca nie reguluje, czy strony umowy będą powiększały takse o VAT, czy też nie. Jak to już było wyżej wspomniane VAT jest obliczany „rachunkiem w stu” tylko wtedy, gdy strony nie postanowią w umowie, że należna taksa jest powiększana o VAT.

Powyższe przekonywające wywody nie odnoszą się jednakowoż wprost do kwestii przyznania wynagrodzenia notariuszowi przez sąd, w przypadku uprzedniego zwolnienia strony czynności notarialnej od takiego wynagrodzenia.

Za argument przemawiający za zasadnością drugiego z opisanych powyżej kierunków wykładni uznać trzeba okoliczność, że notariusze dokonując czynności notarialnych powszechnie stosują praktykę doliczania do swego wynagrodzenia, wyliczanego w oparciu o taksę maksymalną, podatku od towarów i usług. Odmowa, więc przyznania wyliczanej według takiego samego mechanizmu kwoty tego podatku, z tego tylko względu, że wynagrodzenie jest przyznawane od Skarbu Państwa przez sąd, mogłaby stwarzać trudne do wytłumaczenia różnicowanie sytuacji, kiedy notariusz dokonując czynności notarialnej pobiera wynagrodzenie, wedle taksy maksymalnej, od strony tej czynności i kiedy takie wynagrodzenie, w sytuacji zwolnienia takiej strony od wynagrodzenia notariusza, jest przyznawane przez sąd, który uprzednio orzekł o tym zwolnieniu.

W ocenie Sądu Okręgowego jednoznacznej odpowiedzi w analizowanej kwestii nie sposób uzyskać w drodze analogii do unormowań odnoszących się do pokrywania przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokatów i radców prawnych ustanowionych z urzędu, którzy także są podatnikami podatku od towarów i usług.

Zgodnie z § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w sprawach, w których strona korzysta z pomocy prawnej udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu, opłaty, o których mowa w ust. 1, sąd podwyższa o stawkę podatku od towarów i usług przewidzianą dla tego rodzaju czynności w przepisach o podatku od towarów i usług, obowiązującą w dniu orzekania o tych opłatach. Bliźniacze unormowanie zawiera § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Ustawa z dnia 14 lutego 1991 roku Prawo o notariacie nie zawiera, w szczególności w art. 6 § 4 i 5, w przeciwieństwie do powyższych unormowań, postanowienia, że przyznawane przez sąd wynagrodzenie notariusza winno być powiększone o podatek od towarów i usług, określając jedynie – w § 4, że za stronę

zwolnioną od ponoszenia wynagrodzenia za dokonaną czynność notarialną wynagrodzenie ponosi Skarb Państwa. Wynagrodzenie przyznaje notariuszowi, na jego wniosek, sąd, który wyznaczył notariusza, na podstawie taksy, o której mowa w art. 5. Dodatkowo nie można pominąć faktu, że choć w przypadku adwokatów i radców prawnych mamy do czynienia ze stawkami minimalnymi, to jednak co do kosztów nieopłaconej pomocy prawnej ponoszonych przez Skarb Państwa, normowanych odpowiednio w § 19 pkt 1 i § 15 pkt 1 powołanych rozporządzeń, jawią się one jako maksymalne.

Mając wszystkie powyższe argumenty na uwadze, w szczególności ostatni, Sąd Okręgowy wskazuje, iż bliższy jest mu pogląd, że do wynagrodzenia w wysokości taksy maksymalnej, przyznawanego notariuszowi przez sąd nie powinna być doliczana kwota podatku od towarów i usług. Jednak argumenty powołane powyżej świadczące o możliwości innej interpretacji wskazanych przepisów prawa o notariacie zadecydowały o przedstawieniu zagadnienia prawnego Sądowi Najwyższemu.

/km/